

nhoo hisu yearly magazine

ह्नू हिसु पुचःया पिथना

न्हूः हिसु दँपौ

Nhoo hisu yearly magazine

दँ : ८ ने.सं. ११३४ कछलाथ्वः पारु ल्याः ८

लोकचरित्रबारे कुंखिनात:गु छपु लोकम्ये

सहप्रा. तुलसीलाल सिंह

नेवा:त म्ये य:पिं, म्ये ह्य:पिं जाति ख: । नेपालय् नेवा:त थें म्ये हालेन्ह्याःपिं मेपिं छुं जाति मदु । नेवा:तय्‌गु ख्वातुगु बस्ती दुगु यैँ, यल व ख्वप जक मखु कि नेपा: देय्न्यंक हे गन(गन नेवा:तय्‌गु गां-बस्ती दु अन-अनन्यंक हे देग:, सत:, फले आदिथासय् नेवा:तय्‌गु भजन याय्‌गु चलन आ:तकं मतंनि । थजा:गु भजनय् देवी-देवतापिनिगु सगुण व निर्गुण भक्तिया म्ये हालीगु ला जु हे जुल उकीसन छपुधुंका: मेगु, मेगुधुंका: हानं मेगु म्ये नं भ्व:लाक हालेमा:गु प्रचलन नं दुगु हे जुल । गथे, भजनया शुरुइ गणेद्य:, नास:द्य: हाला: दकसिबेलिपा आरती-म्येंं क्वचाय्कीगु छगू आम प्रचलन हे जुल । उकिसन मेमेगु म्ये थाय्कथं हालेमा: । नेवा:तय् थीथी नख:, जात्रा, पर्व वइ । व हे जात्रा, पर्व, नख: अनुसार नं म्ये हाले मा: । छगू पर्वय् हा:गु म्ये मेगु पर्वय् हालेगु वर्जित जुइ । छगू नख:बलय् हालीगु म्ये मेगु नखतय् हालेमज्यू, हालीमखु । गथे, होलीया म्ये मोहनीनखतय् हालीमखु, मोहनीया म्ये पाहांच:ह्रय् नखतय् हालीमखु आदि । अथे हे ऋतु, महिना आदि ई स्वया: नं ब्यागलं-ब्यागलं म्ये हालेमा:, नेवा:तय् ।

नेपा: छगू कृषिप्रधान देय् ख: । आपालं नेवा:त नं कृषिपेशाय् निर्भर जू । आ: थौंकन्हय् जक शहरी नेवा:त कृषिपेशा त्व:ता: मेमेगु पेशाय् आकर्षित जुयावनाच्वंगु ख: । गांगामय् ला आ: नं कृषि हे नेवा:तय्‌गु मूख्य पेशा ख: । न्हापा-न्हापा आपालं नेवा:त कृषिपेशाय् संलग्न जूगु जक मखु आपा: हे बुँ दइगु जूगुलिं यक्व-यक्व हे बुँज्या याय्मा: । नेवा:तय् धाइगु हे दु कि सिन्हाज्याबलय् ला थुलि ज्या याय्मा: कि सुयां छेँय् मनू सीसां सीम्ह छेली तया: जूसां सिन्हाज्या याय्मा: । सिन्हाज्याबलय्

आपाः हे दुःखसियाः दछि नयुत अन्न मुंकी स थुकथं हे नेवाःत नसात्वँसाय् सम्पन्न जुइ। अथेजुयाः नेवाःतय् सुख, दुःख, माया-मतिना, ख्यालिन्हिलि, रतिराग आदि अनेक भाव प्वंकातःगु सिन्हाज्या राग वा सिन्हाज्या लसय् हालातःगु प्राचीन म्येया तःधंगु धुकू हे दु।

सिन्हाज्याज्वःछि यक्व दुःखसीधुंकाः छुं भचा फुर्सद दइ। महिनाकथं गुंला नं वइ। थ्व महिनाय् धाःसा नेवाःतय्सं थीथीकथंया नखः हनाः धुमधामनक्सां मनोरञ्जन याइ। थथे मनोरञ्जन यायां सिन्हाज्यां आपालं परिश्रम यानागु नं ल्वःमंकी। आपालं द्यःपिनिगु पूजाआजा नं थ्व हे लाय् (महिनाय्) याइ। वैष्णवी, बौद्ध, शैव आदि सकलें सम्प्रदायया मनूत धर्मकर्मय् व्यस्त जुइ। मतयाः, सापारु, जनैपूर्णिमा आदि पर्व थ्व हे लाय् लाः। थ्व इलय् सिलुतीर्थ वनीगु नुगः हे खुल्लखुल्लमिनीगु करुण रसया म्ये, सितलामाजुयात याचना यानातःगु निर्दयी जुजु रणबहादुर शाहं कचिमस्त पित्युंगु अति हृदयस्पर्शी म्ये नं हाली। यौनजन्य हाउभाउ यानाः अस्यः-अस्यःगु म्ये नं थुबलय् हाली। थुकथं हास्य व श्रृंगार रस पितब्वब्वं थः मदुपिं स्वजन व प्रियजनपिन्त नं हे लुमंकीगु अजूचायापुगु परम्परा नं हनी। थःथःगु देशाचार व लोकाचारकथं नेवाःत च्वनाच्वंगु थीथी थासय् थीथी ढंगं, थीथी शैलीं सायाः पर्व हनी।

गुंलाया सायाः पर्वया भ्वलय् यलय् नासलं लीपिं सोखिन कलाकारत थ्वःथ्वः मुनाः ख्यालः दय्की। थ्व छगूकथंया लघुनाटक थें हे खः। ख्वाःपालं पुयाः वा मपूसे थीथी हाउभाउ अभिनय यानाः, थीथीकथंया सम्वाद ल्हानाः वा म्ये हालाः त्वाःत्वालय् वनाः ख्यालः क्यनेगु याइ। तत्कालीन विशिष्ट व्यक्ति, राजनैतिक नेता, शासक व समाजया हर्ताकर्ता न्ह्यलुवा जक मखुसे समाजया थीथी वर्गयात हास्यमिश्रित ध्याचू नकेगु याइ। थ्व सलंसः दँन्ह्यःनिसे न्ह्यानावयाच्वंगु संस्कृति खः धाय्फु। प्राचीन ग्रीसया निद्वः-स्वद्वः दँन्ह्यःया 'कामदी' (Comedy) लिसे ज्वलाःगुलिं नं थ्व पुलांगु परम्परा खः धाय्फु। निश्चित इलं न्ह्यानाः निश्चित इलय् थथे ध्याचू नकेगु ख्यालः दिकी। थथे थजाःगु ख्यालकय् कुंखिनीगु, ध्याचूनकीगुयात समाजं छुं पूर्वाग्रह मतःसे स्वस्थ रूपं ग्रहण याइ। थ्व छगू नेवाः समाजया बांलाःगु संस्कृति खः।

तर, येँय् धाःसा गुंला लच्छि स्वयम्भुइ गःचाःहिलेगु याइ। थ्व छगू बौद्ध परम्परा जूसां सु वैष्णव, सु शैव, सकलें वा आपालं मनूत गःचाःह्यूवनी। थुबलय् थ्वःथ्वः मनूत मुनाः समाजय् मनीगु, मभिंगु रीतिथिति, समाजया थीथी जात व वर्गयात ध्याचूनकाः म्ये हालावनीगु चलन दु धाइ। थजाःगु हे छपु म्ये येँया अन्तिम मल्ल जुजु जयप्रकाश मल्लया शासनकालय् धनन्त धइम्ह छम्ह कवि

नेसं ८६४ स छपु म्ये थथे चिनातःगु दु, गुगु दकसिबय्न्हापां भ्नी लय्पौ नेसं १०९८, ल्याः(?) स पिदंगु खः । थ्वलिसे ज्वःलाःगु छपु म्ये काशीनाथ तमोटया सम्पादनय् (पुलांगु मे मुना । कान्तिपुर : नेपालभाषा परिषद) पिदंगु दु ।

ॐ नमो बुद्धाय,
लोकया चरित्रस ख ल्हाय,
मि मिसा मते दुख ताय । (१)
(ॐ नमो बुद्धाय । लोकया चरित्रया खँल्हाय् । भाजु मय्जुपिंसं दुःख ताय्केमते ।)

ॐ नमो गणपति सहाय,
मिराव मुङाव हय,
थिथि मन ल्हाय । (२)
(ॐ नमो गणपति सहाय । मिराव(?) मुनाहय् । थीथी मनया खँल्हाय् ।)

अथ शाक्यमुनिजुस मार सेवा याय,
तनमन थ्व धरम यकचित याय । (३)
(न्हापां शाक्यमुनिया सेवा याय्माल । तनमनं थ्व धर्मय् एकचित्त याय् ।)

मते मते मनुष्यन मखु कर्म याय,
मफो लात्र धर्म दने भिजिस उपाय । (४)
(मनूतय्सं मखुगु कर्म (मभिंगु ज्या) याय्मते । भ्नीसं चानंन्हिनं धलदनेगु उपाय याय नं मफु ।)

चैत्य सुमरपाव थ्व धरम याय,
थ्वति ग्यङ मदु, तवो धर्म कर्म याय । (५)
(चैत्य लुमंका थ्व धर्म याय् । थ्वति ग्यंगु मेगु तःधंगु धर्म याय् नं मदु ।)

सम्वत च्यासल खुयपिस दस ल्हाय,
नसचास गुनिलास ओ सेंगु थजाय,
भगतिन मन तसे दरसन लाय । (६)
(नेपालसम्वत् ८६४ या दँय् थ्व खँ ल्हाय् । गुंलाबलय् नसंचाय् सेंगु थाहाँवने । भक्तिभावं मन तयाः दर्शन लाय ।)

यया यथे मदु मनुष जन्म काय,
थुगुलि सियाओ भिजि पापओ तापाय,
चोने मदु संसारस माया अति छाय । (७)
(यःपिनि यथे मनुष्यया जन्म काय्मदु । थजाःगु खँ सीकाः भी पापनाप तापाय्नु । च्वनेमदुगु संसारय् अति माया काय्गु छाय् ?)

थ्व जुगया मिसातोस चरित्र ख ल्हाय,
चुल्य म्हर बिरडाओ जातपात छाय,
बिओम्हया खओ जात तओ धाय । (८)
(थ्व युगया मिसापिनिगु चरित्रया खँल्हाय् । चुल्या, म्हर तिसा बिलधाःसा जातपात नं स्वैमखु, थथे ब्यूम्हसिया जात हे तःधं धाइगु ।)

सति ओय धक लोगि भालत हेयके छाय,
थुगुरि कथन थम दको बयतु लाय,
रोगी भालत मसिओरं सजं दयके छाय । (९)[1]
(सति वय् धकाः ल्वगि भाःतयात हेय्केगु हे छाय ? थुकथं (हेय्काः) थम्हं फुक्क सम्पति काय्गु छाय् ? ल्वगि भाःत मसिवं हे चिता दय्केगु छाय् ?)

मिसाओ विश्वास व्याक छु मिजन धाय,
ङन्हिपेङ मदु पशु थ्वम्हयात धाय,
नयाव तियाव छाय न्हास गन काय । (१०)
(मिसातय्त विश्वास याइपिं मिजंतय्त नं छु धाय्गु ? थ्वयात न्हिप्यं मदुम्ह पशु धाय् । नयाः तियाः जूसां न्हाय् गन तयाजुइगु ?)

थिति कुति वजुंजुया नाति कुति छाय,
हूं सरिलस दतडाव सुया मुचा धाय,

---

[1] ल्वगि भाःत मसिवं हे चिता दय्केगु छाय् ?)
थ्व जुगया मिसातवं चलिद्र ख ल्हायः
सति वने धका लोगि भालत हेहेके छायः
लोगी भालत मसिवन सजं दयके छाय मत्य २ ॥२०॥ (तमोट, ११०१ : ३२३)

अगिलिस केनङओ ध्वाकां पिने वाय । (११)[२]
(थितिकुति बःमूनिया नातिकुति छाय् ? प्वाथय् दय्वं सुया मचा धाय्गु ? काकय्चाय् क्यंका मचा ध्वाखांपिने वाय् ।)

जात मखं मार जुया खंखंम्हओ जाय,
थओ जात तोरताव राकंराकं काय,
लारे लारे तिसं जुय बान तासे छाय । (१२)[३]
(थःगु जात मखनाः मालानी (बरेया स्त्रीलिङ्ग) खंखंम्ह लिनाजुइगु । थःगु जातया मिजं त्वःताः न्ह्यःनेलाःपिं भाःत कयाजुइगु । लालाःपिं तिया जुयाः बांलाः ताय्केगु छाय् ?)

लज्या याक ब्यापारिया कपट ज्या छाय,
खङओसं मखं ज्याला दुगं खंक काय,
जमया सभास अन गथ्य जवाफ याय । (१३)[४]
(लनेज्या याइम्ह (तुलाधर) ब्यापारी हानं कपट ज्या छाय् याय्गु ? खंकं मखंकं ज्याला दुगंछि काइ । थजाःम्ह मनू यमराजया सभाय् गथे लिसः बी ?)

कर्ना मादु करमिया गुलितो ख ल्हाय,
न्हु बान्हिस ज्या ओयाओ ज्याला उतिं काय,
क्षओ बचनन मेव विश्वासन लाय । (१४)[५]
(कर्ना (कःमिया ज्याभः?) मदुम्ह कःमिया गुलि जक खँ ल्हाय्गु ? बान्हिजालय् ज्या याःवयाः उति हे (न्हिछिया) ज्याला काइगु । थःगु वचनं (नायूगु वचन ल्हानाः) मेपिनिगु विश्वास काइगु ।)

---

[२] नातिकुति बरम्हुनिया थितिकुति छायः
सलीलस दतनाव मचा सुया धायः
अज्ञानन दव मचा ध्वाकां पिने वयः (वाय) मत्य २ ॥८॥ (तमोट, ११०१ : ३२२)

[३] जात मखं मालानिया लाको म्हव जायः
थव जात तोलताव लाक्व २ कायः
थुगु लिला दैवन गथ्य सहयायः मत्य २ ॥१७॥ (तमोट, ११०१ : ३२३)

[४] नज्या याक बेपालिया गुलित खल्हायः
ल्होज्या बोज्या अङेक ज्या थकलप्य छायः
लाले २ बध तया मफुत लिफ्यायः मते २ ॥६॥ (तमोट, ११०१ : ३२२)

[५] करुणा मदु करमिया गुलित खल्हाय
न्हि बान्हिस ज्या वया ज्याला उतिं कालः
थुगुलिया पापन हापु गन लायः मत्य २ ॥१९॥ (तमोट, ११०१ : ३२३)

लाज मदु ज्यापुमिया रचना ख छाय,
देओ धर्म साछि यासे मेवया बुज्या याय,
थमं लोभ याङ भुमियात दोख छाय । (१५)
(लज्या मदुम्ह ज्यापुया बांलाःगु खँ ल्हाय्गु हे छाय् ? द्यः, धर्म साक्षी तयाः (पाःफय्का) मेपिनिगु बुँज्या याइगु । थम्हं लोभ यानाः भूमियात छाय् दोष बीगु ?)

साधु छुङ चोङ तति लास गन काय,
नाना चोया परिगा ज्या तेओ खे ध्या याय,
बिपतिस गलतिया धाको मूल काय । (१६)
(साधु थें पहयानाच्वंपिंसं लाय् गन काय्ग ?...मनूतय्गु विपत्ती थमं धाक्व मू काय्गु ।)

नाम दङ ज्या याक करिया ख ल्हाय,
ल्होज्या बुज्या अनेक ज्या थकरप छाय,
रोरे रोरे बध तया मफतो लिकाय । (१७)[६]
(नां दंगु ज्या याइम्ह कौया खँल्हाय् । ल्ह्वनेगु ज्याय्, कुबुइगु ज्याय् थकय् याय्गु छाय् ? माःमाःबलय् बह्नः तयाः लिपा लिकाय् (लिफ्याय्) मफुत ।)

ङालु फाकु छिन्दलपे जुओ नउ धाय,
संकटस पारलप ग्याकम्ह तु ख्याय,
ओने माल परलोक मभारपे छाय । (१८)[७]
(न्यालु, फाकु सवाः कयाजुइमह नौ थःगु संकट चीकेत ग्याःपिन्त ख्याना जुइगु । थुमिसं परलोक वनेमानिगु खँ छाय् भाःमपिल ?)

छलछाम अति सओ छिपाया ख ल्हाय,
थुगुलि सियाओ थ्वओ बिश्वास मयाय,
थम यथ्य खेलरपे मेरे रास काय । (१९)
(छलछाम अति याय् सःम्ह छिपाया खँल्हाय् । थुगु खँ थुइकाः वयात विश्वास मयाय् माल । मेथाय् लाय् (ध्यबा) कयाः थः यत्थे छचलाजुइपिं खः थुपिं ।)

---

[६] नज्या याक बेपालिया गुलित खल्हायः
ल्होज्या बोज्या अङेक ज्या थकलप्य छायः
लाले २ बध तया मफुत लिफ्यायः मते २ ॥६॥ (तमोट, ११०१ : ३२२)

[७] ङालु फाकु बिघलपु नलिया ख ल्हायः
बिपत्तिसं गलेतिया धाको माको कालः
थुगुलिया पाहापन नरकसं ह्वायुः मत्य २ ॥११॥ (तमोट, ११०१ : ३२२)

मति तओ सालमिन गति तन लाय,
थओ बल दतङाव थओ थओ स्याय,
मदु मदु ख दुता ओ थम दे थ्य लाय। (२०)
(मती तः थें साय्मित गन गति लाइ ? थःके बल दतले थुपिं थःथः स्यानाजुइ। म्वाःमदुगु खँल्हानाः थम्हं धै थे कयाजुइ (मेपिनिगु सम्पति?)।)

जस मदु वैदे देदि लम्हियात धाय,
म्हति म्हति थओ ज्यास थ्वपि चाहा याय,
थओ ज्या सिधरङाओ थ्वपिं स्वम्हं वाय। (२१) [८]
(वैद्य, दिदिअजि व लमि (थुपिं स्वखलः ज्या याना नं जस काय् मखंपिं खः। थःपिन्त माल धाःसा म्हतिं(म्हतिं हे थुमित सःता जुइ। थःगु ज्या पूवनेवं थुमित वानाछ्वइ (वास्ता याइमखु)।)

बुरिबारि जाकि बजि मिओ थास थाय,
छगुलि हतस म्हनि म्हनि भाओ छाय,
कुलें काय त्वाक बिय गुलि लव धाय। (२२)[९]
(बुँइ व क्यबय् सःगु बस्तु व जाकि, बजि मीगु थासय् छगू हे बस्तुयात(?) म्हतिं(म्हतिं भाः याय्गु छाय् ? कुलिं कयाः त्वाकं बियाः गुलि लवः काय्गु ?)

संसारया आसा दुदु लंख छ्याय छाय,
थथिंङ ज्या दैवन गन सह याय,
यनिओ खे छम्ह छम्ह नरकसं व्हाय। (२३)[१०]
(संसारं आशा याइगु दुरुइ छाय् लः ल्वाकछ्चय्गु ? थजाःगु ज्या याइम्हसित दैवं नं गन सहयाइ ? थजाःपिं छम्ह(छम्हसित नरकय् ह्वाइ (क्वफाइ)।)

---

[८] जस मदु वैद्य दिदी लम्हियातं धायः
थव २ म्हति ज्यास थ्वपिं चाहा यायः
थव ज्या सिधलना थ्वपिं स्वम्हं वायः मत्य २ ॥१५॥

[९] जाकि बजि बुलिबालि पसल्याया ख ल्हायः
कुल्यं कया माना मिया गुलि लब धायः मतय २ ॥१३॥ (तमोट, ११०१ : ३२२)

[१०] संसालया आसा दुदु लंख क्षाय छायः
थुगुलि जा दइबन गथ्य सहयायः
यनिव ख्य छम्हा २ नरकस ह्वायुः मतय २ ॥९॥ (तमोट, ११०१ : ३२२)

अनहुनि नायया बनज ख ल्हाय,
च्या दामन पल बिय हिस थुने छने छाय,
थथिंङ ङकरनि न हापु गन लाय। (२४)[११]
(याय्मत्यःगु ज्या याइम्ह नाय्या बनज (व्यापार) या खँल्हाय्। छगू पल (पाउ) लाया च्यादाँ कया नं हानं छाय् ही थुनेमाल ? थजाःगु पापं हापु गन चूलाइ ?)

चाज्या याक कुमारया नाना भदा ज्याय,
थओ सरिरन फको बुसे चा दुकाय,
चाहारपु दओ धक मते मुल छाय। (२५)[१२]
चाज्या याइम्ह कुमालं थीथी थलबल दय्की। थम्ह (शरीरं) कुबुइ फक्व चा दुकाइ। माःपिं (न्याःपिं) दु धकाः माक्व (यक्व) मू काय्गु छाय् ?)

धान दको मुने सुरिनिता छेस थाय,
जुर ल्वाय धन खुय थुलि चिवा याय,
नरक बिनान मदु ओम्ह वने थाय। (२६)
(सुलिंनीया छेँय् धन दक्व मुनी। जू ल्वाय्गु (म्हितेगु), खुइखाय्गु खँ ब्याकीतु न. थन हे। थजाःम्ह मनू नरक बाहेक मेगु वनेगु थाय् मदु।)

ब्राम्हण बदे आचार सोम्हस ख ल्हाय,
जातपात लिमसोसे देक्षा बिय छाय,
पापी पाखंदिया धन काय छु बदाय। (२७)[१३]
(ब्रम्हू, आचाजु व दरेया खँल्हाय्। छिमिसं जातपात लिमस्वःसे दीक्षा बीगु छाय् ? पापी व पाखण्डीया धन कयाः छु तःधं जुइ।)

---

[११] अनहुनि नायया बनजाया खल्हायः
झिरामन (झिदामन) पल मिया हिस थुङे छायः
थुगुलिया पाहापन हापू गन लायूः मत्य २ ॥१०॥ (तमोट, ११०१ : ३२२)

[१२] चाज्या याक कुम्हालया नारा भारा ज्यायः
थव सरिरन फको बूसं चा दुकायः
चाहाइ याना वल धक मते मुल छायः मत्य २ ॥२१॥ (तमोट, ११०१ : ३२३)

[१३] बाराम्हुलि बरे आचा गुभायातं धायः
जातपात लिमस्वस्य देखा बिय छायः
दाहामस लोभ तया थथ्य याकं यालाः
थुगुलि पाहापनः नरकसं ह्वाय मते २ ॥५॥ (तमोट, ११०१ : ३२१(२२)

असारन काया धन संपति छु याय,
थमन मसियागुरि दयिओ उपाय,
सिसे याडागुरि पाप मदते उपाय। (२८)
(सार हे मदय्क (मत्यय्क) कयागु धन(सम्पति छु याय्त ? थम्हं मसीक यानागु (पाप) या उपाय (मोचन) दु। सीक सीकं यानागु पापया उपाय धाःसा मदु।)

विवेकन मसोकम्ह खेनिक छु धाय,
बल मदुम्हया गन दुखया ख ल्हाय,
बलकर थुरम्हन अंगिरपे छाय। (२९)
विवेक मदुम्ह सैनिकया (?) छु खँल्हाय्गु ? बःमलाःम्हया गनया दुःखया खँल्हाय्गु। बःलाःम्हलिसे हे लिनाजुइगु छाय् ?)

ग्रहन मसिओ जोसि जोतिक छु धाय,
जुगय् मदु सेकरात्रिनि न्हु दयके छाय,
थुगुरि पापन छन अन छु दो काय। (३०)
(ग्रहण मस्यूम्ह जोशीया छु खँल्हाय्गु ? जुगय् मदुगु सेकरात्रिनि दिन नं दय्केगु छाय् ? थजाःगु पाप यायम्हसित अन (स्वर्गय्) छु दुकाइ ?)

धनस तु मन तसे मेव तुने छाय,
धनन्त न दुख सुख ख छहति ल्हाय,
ग्यानि गुनिकन मते उपहास याय। (३१)
(धनय् मनं तयाः मेगु मनंतुने छाय् ? धनन्त दुःख(सुखया खँ भतिचा ल्हाय्। थ्व खँय् ज्ञानी, गुणीपिंसं हिस्याय्मते।)

बुद्ध धर्म संघ नाम न्हिथडनं काय,
संसारस मोहलप थिन सुख लाय,
उगुलिस चोने दओ देवपनि थाय। (३२)
(बुद्ध(धर्म(संघया नां न्हिं(न्हिं काय्। संसारयात हे मोह याइगु सुख लाय्। उकेंयानाः द्यःपिं च्वनीथाय् थः नं च्वने।)

थुगुलि कथा विवेक यायिओ खे जमन,
यया यथ्य मदु अन थिन थ्य जा जमन
ओनिओ खे छम्ह छम्ह न्हिथङ थ ओलनं,
ओने थओ म्हति म्हति करनि कुबुयान । (३३)
(थुगु कथा यात यमराजं नं बिचाः याइ । यमराजया थासय् यःपिनि यत्थे याय्मदु । थनं न्हिथं हे यमराजयाथाय् वनाच्वनी । थथे वनीपिंसं थःथःगु कर्म कुबुयावनी ।)

थ्व संसारस उधार यायिओ ग्वम्हसेन,
ब्रम्हा विष्णु महेश्वर करुणामयनं ।
श्रीजयप्रकाश मल जुजुसेनं,
यक छत्रपति जुसे दसल कुसलनं । (३४)
(थ्व संसारयात ब्रम्हा, विष्णु, महेश्वर, करुणामयनं उद्धार याइ । श्री जयप्रकाश मल्ल जुजुं एक छत्रपति जुयाः कुशल याय् फय्मा ।)

इति लोकचरित्र गीत समाप्त ।
नमो बुद्धाय नमो धर्माय नमो संघाय शुभ । (३५)
(लोकचरित्र म्ये क्वचाल । बुद्धयात नमस्कार, धर्मयात नमस्कार, संघयात नमस्कार । सकसियां भिं जुइमा ।)

थ्व म्येय् म्येचिनामि धनन्तया समाजय् दुपिं थीथी जात व वर्गयात ध्याचूनकातःगु दु । सम्पति ल्हातय् लाकेत सीत्यंम्ह रोगी भात कयाजुइपिं मिसात(९), न्त्याम्हं मिसातय्त विश्वास यानाजुइपिं मिजंत(१०), नातिकुति खँ ल्हानाः नं ल्यवः कयाजुइपिं बःमुनीत(११), थःगु जात त्वःताः मेगु जातया मिजंत ल्यवः कयाजुइपिं मालानीत(१२), ताल्जु ज्वनाः व्यापार याइपिं बञ्जाःत(१३), कःमित(१४), ज्यापुत(१५), नज्या याइपिं कौत(१७), नौ(१८), छिपा(१९), साय्मि(२०), दिदिअजि व लमि (२१), त्वाकं दानाः मीपिं बञ्जाःत(२२), दुरु मीपिं(२३), ला मीपिं नाय्त (२४), कुमाःत(२५), सुलिंनी(२६), ब्राम्हण, बरे, आःचाःजु(२७), सैनिक?(२९), जोशी(३०)तय्त थम्हं खं थें इमिगु पापज्यायात कुंखिनाः ध्याचू नकातःगु दु ।

थ्व म्ये च्वःम्ह धनन्त बौद्ध धर्मप्रति आस्था दुम्ह खः धइगु खँ म्येया न्हापांगु पादय् हे 'ॐ नमो बुद्धाय' धयातःगुलिं स्पष्ट याः । स्वंगु पादय् 'शाक्यमुनि'

धयात:गु स्यंगुइ थहावने धयात:गुलिं स्वयम्भुइ ग:चा:हिला: हालीगु नं स्पष्ट जू। तर, धनन्तं थ:गु जात धा:सा च्वयामत: । थथे कुंखिनेगु, ध्याचू नकेगु धैगु थ:थ:गु वैयक्तिक दृष्टिकोण जक ख: अथवा थ्व जातीय व वर्गीय दृष्टिकोण जक ख: । थुपिं सर्वव्यापी, सर्वकाल, सर्ववर्गयानितिं ग्रहण यायफइमखु। थ्व म्येया १५ गू पादय् ज्यापुतय्‌त भूमिया दोष बिया: त:सिंयात लथ्यानाजुइपिं धैगु आसय व्यक्त यानात:गु दु। अथेहे लमि व दिदिअजिपिन्त नं दोष क्यना: ध्याचू नकात:गु दु। थ्व हे विषयलय् धनन्तसिबें यक्व दँ न्ह्य: जगज्योति मल्लं(नेसं ७२६(७५३) ‘ज्या दतले ज्यापु माल, ज्या सिधय्वं ज्याला बी म्वा:ल’ धका: ज्यापुतय्‌त अन्य वर्गं शोषण याइगु खँ च्वयात:गु दु। अथे हे ‘तिरि पुरुष महोंतले लमियात महतव बीगु, होंसांनिसे लमि म्वा:लिगु धका: स्वार्थी समाजयात ध्याचू नकात:गु दु। अथेजूगु थजा:गु कुंखिनाखँ, ध्याचू धइगु समाजसापेक्ष, वर्गसापेक्ष, जातजातिसापेक्ष, समयसापेक्ष, स्थानसापेक्ष जुइ।

लिधंसा

तमोट, काशीनाथ, ११०१, *पुलांगु मे मुना*। कान्तिपुर : नेपालभाषा परिषद।

वैद्य, जनकलाल, ११२२, *नेपालभाषाया प्राचीन काव्य सिर्जना*। यें : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान।

Lienhard, Siegfried, 1992, *Songs of Nepal An Anthology of Nevar Folksongs and Hymns*. Delhi: Motilal Banarasidass Publisher Private Limited.